

УДК 336:631.11.16:338.43

Крюкова І.О.

*доктор економічних наук, доцент
Одеського державного аграрного університету***ІМПЛІМЕНТАЦІЯ ПОТОКОВИХ КОНЦЕПЦІЙ У НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ АПВ****IMPLEMENTATION OF STREAM CONCEPTS IN SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL ASPECTS OF MANAGEMENT OF FINANCIAL SAFETY OF THE AGRO-INDUSTRIAL ENTERPRISE****АНОТАЦІЯ**

У статті обґрунтовані основні засади та фактори забезпечення фінансової безпеки агропромислових підприємств. Консолідована і систематизована сукупність факторів макро-, мезо- та мікрорівнів, які здійснюють вплив на рівень фінансової безпеки бізнес-структур у секторі АПВ. Зроблено акцент, що в якості пріоритетної сфери в системі забезпечення фінансової безпеки підприємства постає площина задоволення інтересів власників бізнесу шляхом максимізації його ринкової вартості. Запропонована методична схема оцінювання рівня фінансової безпеки розвитку підприємства на засадах потокових концепцій управління.

Ключові слова: фінансова безпека, інноваційний розвиток, ризики, загрози, вартість бізнесу, потокові концепції управління, агропромислові підприємства.

АННОТАЦИЯ

В статье обоснованы основные аспекты и факторы обеспечения финансовой безопасности предприятий АПК. Консолидирована и систематизирована совокупность факторов макро-, мезо-, и микроуровней, которые осуществляют влияние на уровень финансовой безопасности бизнес-структур в секторе АПК. Акцентировано, что в качестве приоритетной сферы в системе обеспечения финансовой безопасности предприятия выступает плоскость удовлетворения финансовых интересов владельцев бизнеса путем максимизации его рыночной стоимости. Предложена методическая схема оценивания уровня финансовой безопасности инновационного развития предприятия на основе потоковых концепций управления.

Ключевые слова: финансовая безопасность, инновационное развитие, риски, угрозы, стоимость бизнеса, потоковые концепции управления, агропромышленные предприятия.

ANNOTATION

The basic aspects and factors to ensure the financial security of the APC enterprises are considered in the article. Set of factors macro-, meso-, and the microlevel which carry out influence on the level of financial safety of business structures in control device for pre-launch and launching sector is consolidated and systematized. It is determined that as a priority area in the system of financial security is the plane satisfy financial interests of owners by maximizing the market value of the business. The methodical scheme evaluation of the level of financial security on the basis of innovative development of the enterprise flow management concepts have been proposed here.

Keywords: financial security, innovative development risks, threats, business value, stream concepts of management, agro-industrial enterprises.

Постановка проблеми. В сучасних умовах фінансової нестабільності, диспропорціях та різновекторності руху фінансових потоків, економічних труднощів здійснення фінансових і інноваційних процесів в агропромисловому секторі національної економіки особливого значення набуває формування ефективної архі-

тектури інноваційного розвитку підприємств галузі. Науково-теоретична та методологічна спадщина фінансової науки створила фундаментальні основи для дослідження економічних процесів і явищ, що відбуваються в економіці, для забезпечення розширеного відтворення кінцевого продукту АПВ та продовольчої безпеки країни. Надзвичайно важливого значення в цьому контексті набуває проблема забезпечення належного рівня фінансової безпеки галузі, яка визначає успішність розвитку сукупності інтегрованих сфер і видів діяльності, реалізації економічного курсу розвитку держави та підвищення рівня добробуту нації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження обраного проблемного поля свідчать, що питання забезпечення фінансової безпеки постає в центрі уваги як вітчизняних, так і зарубіжних вчених-економістів. За останні роки значної актуальності набувають пропозиції, пов'язані із забезпеченням фінансової безпеки в контексті формування фінансової архітектури підприємства, застосування сучасних вартісних концепцій фінансового менеджменту, нарощування ринкової вартості бізнесу.

Значний вклад в розвиток теорії та методології зазначених наукових аспектів внесли такі відомі вчені-економісти, як: Ареф'єва О.В., Бланк І.О., Дем'яненко М.Я., Геєць В.М., Горячева К.С., Гришова І.Ю., Кузенко Т.Б., Пасхавер Б.Й., Присяжнюк А.Ю., Стецюк П.А., Шабатура Т.С., Хома І.Б., Чупіс А.В. та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Складність і багатогранність даної проблеми та її принципова важливість в сфері АПВ зумовлюють доцільність проведення подальших наукових досліджень. Зокрема, потребує уточнення методика експрес-діагностики досягнутого рівня фінансової безпеки підприємств з урахуванням сучасних технологій побудови фінансової архітектури інноваційного розвитку, яка на сучасному етапі має враховувати вартісні орієнтири агропромислового бізнесу.

Мета статті полягає у дослідженні методичних засад управління фінансовою безпекою та доповненні методичного базису оцінювання її рівня потоковими концепціями фінансового

менеджменту в контексті забезпечення інноваційного розвитку підприємств АПВ.

Виклад основного матеріалу. Багатогранність і глибокий концептуальний зміст дефініції «фінансова безпека» зумовлюють відсутність єдиного методичного підходу до визначення її сутності та основних складових. Підсумком критичного огляду літературних джерел стало відокремлення найбільш поширених в фінансовій літературі концепцій до визначення сутності фінансової безпеки.

Концептуальні засади Закону України «Про основи національної безпеки України» постали як домінуючі основи визначення фінансової безпеки з точки зору макроекономічних процесів регулювання в дослідженнях відомих вітчизняних вчених. Значна кількість вітчизняних дослідників розглядають питання забезпечення фінансової безпеки на макрорівні в контексті формування національної або економічної безпеки країни, галузі, сектору [1, с. 84]. Такого методичного підходу дотримуються Мельник В.М. [2, с. 113] і Гривківська О.В. [3, с. 181], які серед основних елементів фінансової безпеки розглядають бюджету, валютну, грошово-кредитну, боргову, безпеку страхового і фондового ринків, банківську безпеку.

Бланк І.А., Горячева К.С., Шабатура Т.С., Чупіс А.В. досліджують поняття та зміст фінансової безпеки підприємства з точки зору рівня забезпеченості фінансовими ресурсами, захищеності фінансових інтересів, механізму оптимізації їх розвитку, досягнення сталого фінансового стану та відповідного рівня ліквідності [1, с. 194; 4, с. 66; 5, с. 102; 6, с. 47].

В сучасних умовах, коли кризова ситуація звернула увагу фінансових менеджерів на обґрунтування та реалізацію сучасних концепцій управління господарською діяльністю, постало питання забезпечення сталого розвитку та розробки механізму протидії загрозам при мінімальному забезпеченні фінансовими ресурсами. Таким методичним підходом можна вважати системно-поточковий підхід, використання методологічних засад якого дозволяє приймати ефективні управлінські рішення та забезпечити відповідний рівень фінансової безпеки [7, с. 263]. З урахуванням нерозривності механізму формування та взаємодії всіх видів ресурсів, фінансових потоків, фінансових результатів та фінансової стійкості підприємства вважаємо доцільним розглядати фінансову безпеку у призмі концепції управління фінансовими потоками. В такому контексті фінансова безпека підприємства може розглядатись як здатність до ефективного управління фінансовими потоками, що дозволяє забезпечити стійкий фінансовий стан, реалізацію фінансової стратегії та протидію наявним чи потенційним загрозам сталого розвитку підприємства завдяки архітектурі інноваційного розвитку.

Досвід показує, що проблема забезпечення достатнього рівня фінансової безпеки криється в інституційній неспроможності фінансової архітек-

тоніці вітчизняних підприємств АПВ. Основними проблемними аспектами в цій сфері постають: невідповідність руху фінансових потоків стратегічним завданням розвитку підприємства, обмеженість фінансових ресурсів, проблема інструментального забезпечення вирішення фінансових завдань [8, с. 22]. Важливість побудови фінансової архітектури у забезпеченні фінансової безпеки молокопереробних підприємств очевидна, адже вона формується сукупністю та складом фінансових ресурсів та джерел їх утворення, що забезпечуються інвесторами, власниками, позичальниками, кредиторами і зумовлюють характер руху фінансових та грошових потоків підприємства. Ці аспекти формують ліквідність, фінансовий стан підприємства, спроможність подолати ризики діяльності та забезпечувати свій сталий розвиток у майбутньому.

Дослідження теорії та практики функціонування агропромислових підприємств дозволило визначити основні аспекти формування їхньої фінансової безпеки:

1) системоутворюючим фактором формування фінансової безпеки є рівень забезпеченості підприємств ресурсним потенціалом, зокрема, фінансовими ресурсами;

2) фінансова безпека формується шляхом забезпечення збалансованої структури капіталу та активів, фінансових потоків та зобов'язань підприємства, що віддзеркалюється у формуванні фінансової архітектури розвитку суб'єкта господарювання;

3) фінансова безпека є домінуючим чинником, який визначає фінансовий стан та рівень ліквідності підприємств; забезпечує можливості нарощування інвестиційних потоків та підвищення інвестиційного рейтингу підприємств АПВ;

4) кількісно відображається в покращенні показників фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання; є основою підвищення ринкової вартості агропромислового бізнесу, реалізації його фінансових стратегій розвитку та інтересів власників;

5) дозволяє проводити своєчасний моніторинг та нівелювати фактичні та потенційні ризики і загрози та реалізувати довгострокову фінансову стратегію розвитку підприємств.

Головним критерієм забезпечення фінансової безпеки вітчизняних підприємств є здатність протидіяти наявним і можливим ризикам, загрозам та дії несприятливих факторів внутрішнього та зовнішнього характерів. На підставі проведених досліджень основних проблемних аспектів розвитку АПВ, з урахуванням даного критерію забезпечення фінансової безпеки господарюючих суб'єктів, всі фактори, які здійснюють вплив на її рівень, можна поділити на внутрішні, галузеві та зовнішні (рис. 1).

До першої групи факторів доцільно віднести фактори зовнішнього характеру, які властиві сучасному етапу розвитку економіки країни в цілому. Друга група факторів акумулює основні загрозливі чинники, що притаманні для агропро-

мислового виробництва і є похідними від специфіки його функціонування. Третю групу факторів складають фактори внутрішнього характеру, які сформувались безпосередньо на підприємствах внаслідок дії чинників першої та другої груп.

У відповідності з дослідженнями професора Бланка І.А., процес управління фінансовою безпекою підприємства досягає своєї головної мети та виконує поставлені завдання через реалізацію притаманних їй функцій. Функції фінансової безпеки автор поділяє на дві основні групи: 1) функції управління фінансовою безпекою підприємства як управлінської системи (функції характерні для різного виду менеджменту з врахуванням специфіки безпеки); 2) функції управління фінансовою безпекою підприємства як спеціалізованої системи менеджменту. Склад цих функцій визначається конкретним видом фінансових інтересів підприємства, які потребують захисту [1, с. 404].

Визначення функцій фінансового менеджменту стосовно управління та забезпечення належного рівня фінансової безпеки підприємств є основним елементом системи такого управління. Загальна схема формування фінансової безпеки охоплює сукупність послідовних заходів та функцій, що створюють передумови для розробки ефективного механізму адаптації підприємства до змінливих умов господарювання та протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам. В якості основних функцій

системи забезпечення фінансової безпеки підприємств вітчизняні науковці відмічають [9, с. 102; 10, с. 119] формування достатнього ефективного обсягу економічних ресурсів (капіталу, інформації, технології, персоналу):

1) розробку стратегії забезпечення фінансової безпеки та нейтралізації потенційних внутрішніх і зовнішніх загроз;

2) тактичне фінансове планування заходів з забезпечення відповідного рівня безпеки за всіма її функціональними складовими;

3) розробку критеріїв та методичних засад оцінювання фінансової безпеки;

4) проведення оцінки та аналізу рівня фінансової безпеки підприємства;

5) формування політики і визначення перспективних напрямів реалізації довгострокової мети діяльності підприємства;

6) контроль за процесом виконання поставлених завдань та досягнення стратегічних цілей підприємства.

Доповнюючи зазначений методичний підхід, вважаємо доцільним виділити сферу фінансових інтересів власників в контексті забезпечення фінансової безпеки підприємства в наступній компліментарності:

1) достатність фінансових ресурсів для забезпечення фінансової стабільності діяльності підприємства;

Рис. 1. Фактори забезпечення фінансової безпеки підприємств АПВ

Джерело: [5; 8–10]

2) зростання рівня доходності залучених інвестиційних потоків;

3) зростання ступеня інвестиційно-інноваційної активності підприємства;

4) ефективний механізм моніторингу, оцінювання та нівелювання ризиків діяльності;

5) підвищення рівня доходності власників та ринкової вартості бізнесу.

Одним з найбільш дискусійних у наукових колах є процес фінансової діагностики та оцінювання рівня безпеки функціонування господарюючих суб'єктів. В різних площинах діяльності підприємства комплексна оцінка

рівня фінансової безпеки є досить складною з методологічної точки зору та практично завжди викликає спірні питання серед науковців та фахівців-практиків. Ускладнюють методичний процес оцінювання фінансової безпеки реалії переходу господарюючих суб'єктів АПВ на інноваційну модель розвитку, яка проголошена стратегічним пріоритетом забезпечення продовольчої безпеки країни, та підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняного АПВ.

Домінантною базою оцінки рівня фінансової безпеки має стати логічна схема, яка розкриває функціональний зміст сучасної архітектури

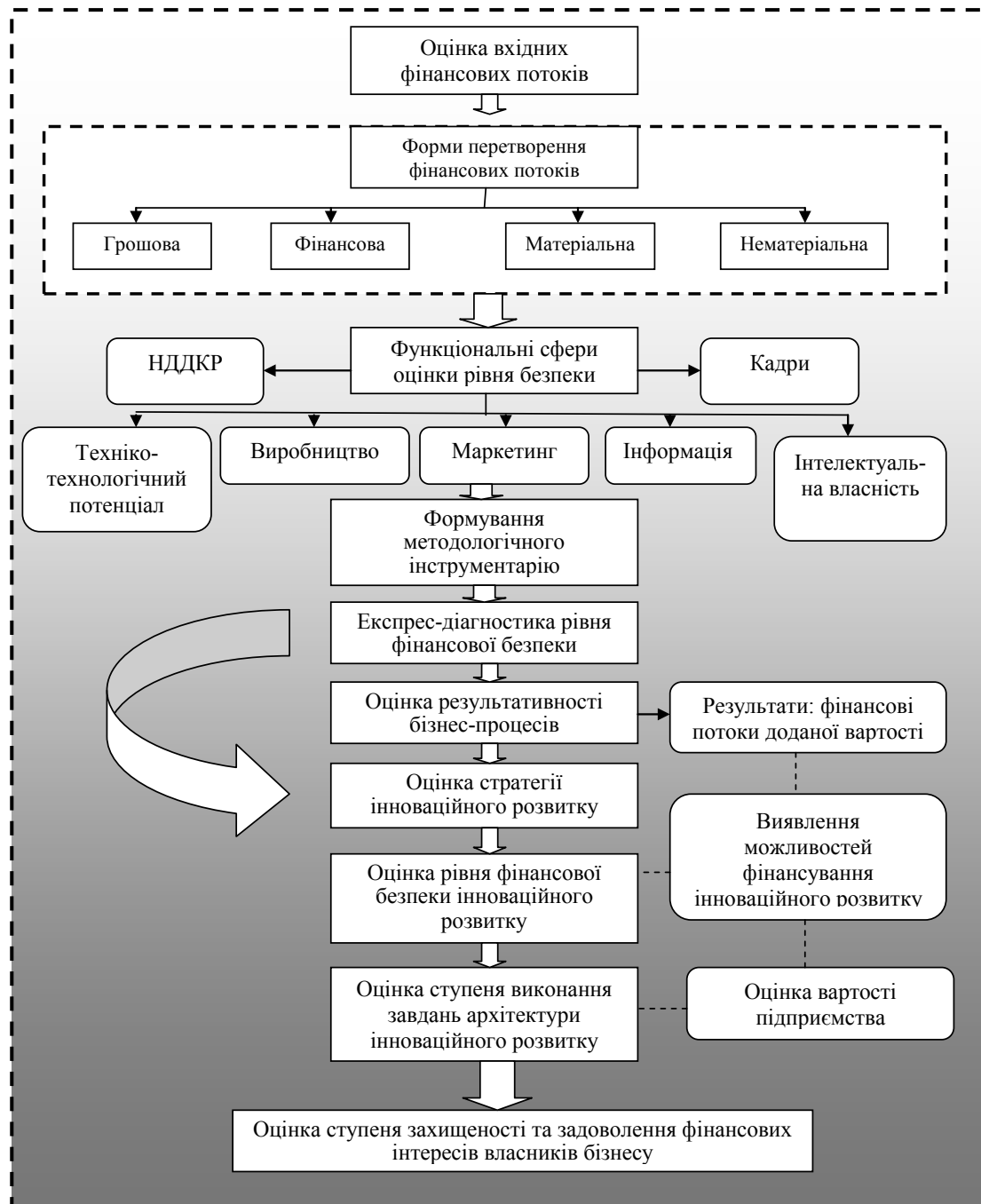

Рис. 2. Методична схема оцінювання рівня фінансової безпеки інноваційного розвитку підприємств АПВ на основі потокових концепцій

Джерело: складено автором

інноваційного розвитку підприємства та дозволяє власникам бізнесу реалізовувати свої фінансові інтереси. В основі такої логічної схеми методично покладена потокова концепція кругообігу перетворення ресурсів на відповідні види та обсяги інвестиційно-фінансових потоків, які в процесі господарського застосування забезпечують інноваційні трансформації, отримання відповідних фінансових результатів постають джерелом створення додаткової вартості. Новостворені фінансові потоки доданої вартості виступають джерелом комплексу заходів з реалізації стратегії інноваційного розвитку, дієвість якої визначається на підставі кількісних критеріїв та параметрів фінансової безпеки архітектури підприємства. Головними критеріями фінансової безпеки архітектури інноваційного розвитку підприємства виступають ступінь захищеності і задоволення фінансових інтересів власників даного бізнесу та вартісна оцінка бізнесу як об'єкту купівлі-продажу на ринку (рис. 2).

Запропонована логічна схема оцінювання рівня фінансової безпеки архітектури інноваційного розвитку підприємства потребує відображення якісних параметрів, що віддзеркалюються у системі кількісних показників.

Аналіз сучасних методологічних засад оцінювання рівня фінансової безпеки показав, що більшість вчених зосереджують свої зусилля на дослідженні фінансового стану і результатів фінансової діяльності господарюючих суб'єктів з метою визначення рівня захищеності інтересів власників від фактичних чи потенційних загроз.

Методологічна концепція оцінювання рівня фінансової безпеки інноваційного розвитку ґрунтується на системних принципах аналізу зовнішнього і внутрішнього середовищ, що формують комплекс факторів, які здійснюють каталізаційний або дестабілізаційний вплив на рівень інноваційної активності господарюючих суб'єктів. Головним завданням архітектури інноваційного розвитку підприємств є зміна ключових орієнтирів господарської діяльності з управління бізнесом на управління вартістю бізнесу.

Методика експрес-діагностики оцінювання рівня інноваційної безпеки передбачає аналіз результативності здійснення основних бізнес-проектів та процесу господарювання підприємства в цілому. Використовуючи надбання сучасної теорії, методології та практики оцінювання рівня фінансової безпеки, вважаємо доцільним застосувати при оцінці результативності поєднання всіх елементів архітектури інноваційної розвитку підприємства поточкові концепції фінансового менеджменту, ядром яких виступають інвестиційно-фінансові потоки. При цьому використання відомих фінансових концепцій управління (наприклад, Cash Cow), орієнтованих на мінімізацію поточних інвестицій та максимізацію теперішньої маси прибутку, втрачає свою актуальність внаслідок звуження перспектив нарощування вартісного потенціалу суб'єктів господарювання [11, с. 123]. У зв'язку з цим голо-

вна увага при забезпеченні фінансової безпеки та здійснення фінансового управління має приділятися диверсифікації активів, пошуку зовнішніх фінансових потоків та процесам реінвестування прибутку. Інтегральним показником, що виступає як концентрований показник результативності використання фінансових потоків, спрямованих на фінансування інноваційного розвитку підприємства, має стати консолідована ринкова вартість бізнесу. Така консолідована вартість розкриває потоковий фундаментальний зміст теорії формування ефективної архітектури інноваційних перетворень і свідчить про результативність системи фінансового менеджменту, що трансформує ресурси для виробництва матеріальних благ. Консолідована вартість, як інтегральний критерій, розкриває вартісний характер діяльності підприємства на ринку та визначається двоїстою природою: як джерело фінансування інноваційного розвитку, що є підґрунтям нарощування обсягів виробництва і реалізації, підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства на ринку, та як збільшення вартості активів, нарощування обсягів фінансових потоків, вартість яких визначає вартість бізнесу в цілому.

Висновки. Наукові дослідження базових аспектів оцінювання рівня фінансової безпеки підприємств показали домінування ортодоксальних методичних підходів в системі діагностики. Разом з тим сучасна практика має використовувати новітні концепції і методики, які стратегічно орієнтовані на переформатування системи цінностей і головних цілей фінансового управління в напрямі формування інноваційної архітектури розвитку, генеральною метою якої постає нарощування ринкової вартості бізнесу і задоволення фінансових інтересів власників. Нарощування вартості агропромислового бізнесу створює підстави для підвищення рівня конкурентоспроможності бізнесу, його фінансової стійкості до ризиків і загроз, формує передумови активного включення вітчизняних підприємств до європейської системи фінансового управління. Головний акцент при імплементації вартісних концепцій фінансового менеджменту у практику господарювання агропромислових формуваль має приділятися інноваційній складовій та її структурним компонентам, провідними з яких, що якісно і кількісно впливають на вартість бізнесу, є людський капітал і нематеріальні активи, які стратегічно формують каркас фінансової міцності та безпеки підприємства.

Перспективами подальших наукових досліджень в такому контексті постають пошук і обґрунтування інноваційних інструментів і конкретних механізмів забезпечення фінансової безпеки та досягнення довгострокових цілей розвитку підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бланк І.А. Управление финансовой безопасностью / И.А. Бланк. – К.: Ника-центр, 2004. – 784 с.

2. Мельник В.М. Фінансова архітектура національних корпорацій та її вплив на ефективність фінансової діяльності: [монографія] / В.М. Мельник, Н.В. Бичкова. – Тернопіль: Астон, 2012. – 244 с.
3. Гривківська О.В. Забезпечення фінансової безпеки сільськогосподарства: [монографія] / О.В. Гривківська. – Тернопіль: Астон, 2012. – 340 с.
4. Горячева К.С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки / К.С. Горячева // Економіст. – 2003. – № 8. – С. 65–67.
5. Гришова І.Ю. Зміцнення фінансової складової економічної безпеки підприємства / І.Ю. Гришова, Т.С. Шабатура // Облік і фінанси. – 2013. – № 1. – С. 99–105.
6. Чупіс А.В. Фінансова безпека сільськогосподарських підприємств / А.В. Чупіс // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит». – 2009. – № 2. – С. 45–49.
7. Коупленд Т. Стоимость компаний: оценка и управление / Т. Коупленд, Т. Колер, Дж. Мурин. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2008. – 576 с.
8. Гришова И.Ю. Инновационная модель развития предприятий молокоперерабатывающей отрасли / И.Ю. Гришова, И.А. Крюкова // Вектор науки Тольяттинского государственного университета. Серия «Экономика и управление». – 2014. – № 1(16). – С. 20–24.
9. Митяй О.В. Вплив економічних ризиків на фінансову безпеку аграрних підприємств / О.В. Митяй // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 4(9). – С. 98–107.
10. Петіна Л.В. Управління фінансовими потоками сільськогосподарських підприємств / Л.В. Петіна // Облік і фінанси АПК. – 2011. – № 2. – С. 117–122.
11. Garber P. Managing Risk to Financial Markets from Capital Flows the Role of Prudential Regulation / P/ Garber // International Journal of Economics. – 1999. – July, v. 1. – P. 119–131.